

JOZEF DRAVECKÝ

PRESAHY

OD MATEMATIKY K DIPLOMACII

Pamäti bývalého veľvyslanca SR pri Svätej stolici, v rozhovore
s Michalom Magušinom a Martinom Lukačišinom

Presahy: Od matematiky k diplomácii.

© Jozef Dravecký, Michal Magušin, Martin Lukačišin, 2020.

Všetky práva vyhradené. Toto dielo ani žiadnu jeho časť nemožno reprodukovať bez písomného súhlasu majiteľov práv.

Vydanie prvé. Bratislava 2020.

Grafické spracovanie obálky: Miroslav Kulich

Grafická úprava \TeX tu: Martin Lukačišin

Vydané v spolupráci s Publico.sk

ISBN 978-80-570-1936-7

Jozef Dravecký

Pamäti bývalého veľvyslanca SR pri Svätej stolici,

v rozhovore s **Michalom Magušinom**

a **Martinom Lukačišinom**

Presahy

Od matematiky k diplomacii

Obsah

Autorský predslov	i
Úvod	iii
1 Detstvo (1947-1965)	1
2 Vysoká škola (1965-1970)	23
3 Rodina a vedecká činnosť doma i v zahraničí (1970-1985)	51
4 Matematikom v Tunisku (1985-1987)	91
5 Nežná revolúcia a začiatok politického pôsobenia (1987-1992)	117
6 Vyslanie v Bulharsku (1992-1998)	143
7 Zakladanie veľvyslanectva v pobaltských krajinách (1998-2005)	187
8 Práca na Ministerstve zahraničných vecí (2005-2007)	227
9 Veľvyslancom pri Svätej stolici (2007-2013)	249
10 Terajší život a záver	311

Autorský predslov

Tento text vznikol pôvodne ako snaha vzoprieť sa zubu času a zabúdania v období, keď Jozef Dravecký, naposledy veľvyslanec SR pri Svätej stolici, uzatváral svoju profesionálnu dráhu. Prvotným zámerom teda bolo vytvoriť retrospektívny záznam pre jeho rodinu, priateľov a kolegov z profesionálneho života na fakulte, v diplomacii i z politického angažovania sa v Kresťanskodemokratickom hnutí, teda z kruhov, kde je pán Dravecký dobre známy. Po dokončení textu sa ale ukázalo, že príbeh Jozefa Draveckého je svedectvom životného prístupu vlastného skôr súčasným mladým ľuďom než jeho rovesníkom, ktorý sa však odohráva nie v dnešnej dobe, lež na pozadí veľkých dejinných udalostí ovplyvňujúcich osudy Slovenska v ostatnom polstoročí. Z tohto dôvodu sa nazdávame, že oboznámiť sa s týmto konkrétnym životným príbehom môže byť obohacujúce aj pre človeka dnešnej doby, ktorý pána Draveckého osobne nepozná.

Jozef Dravecký sa narodil krátko po udalostiach druhej svetovej vojny, detstvo teda prežil v období najťažšieho komunistického útlaku. Vernosť jeho rodičov Katolíckej cirkvi predznamenalala jeho ďalšie smerovanie. Od rodičov dostal do vienka formatívny postoj snahy o to, aby práca bola vykonaná dobre a dôsledne, ale predovšetkým nikdy nie v rozpore so svedomím. Možnosť študovať určitý smer bez kompromisov s vierou tak bola pre jeho výber povolania nemenej dôležitá ako nadanie či záujem. Kľúčovú rolu v tomto životnom období Jozefa Draveckého zohral tiež politický odmäk a následná Pražská jar. Aj vďaka týmto udalostiam mohol ísť študovať na vysokú školu matematiku, v ranej mladosti cestovať do zahraničia a spoznať podzemnú cirkev. Matematika mu zabezpečila možnosť pracovať svedomite aj počas neskoršieho politického pritužnutia, pričom popri práci výskumníka a pedagóga sa neprestával angažovať v hnutí podzemnej cirkvi. Dôraz

na to, aby práca neslúžila v prvom rade ako obživa, ale aby vyjadrovala príspevok jedinca ku spoločnému dobru tak, ako to dnes mnohí správne vstúpajú mladým ľuďom, sa prejavila ešte väčšmi, keď s celou rodinou odchádza J. Dravecký do málo rozvinutej časti Tuniska učiť matematiku. Navzdory tamojším zlým materiálnym podmienkam, keď ani dnes by si mnohí z nás netrúfli zobrať štyri malé deti na severoafrické pobrežie, dodnes o týchto rokoch rozpráva s láskou a iskrou v oku.

Druhým motívom, ktorý sa vinie rozprávaním J. Draveckého, je aktívne vyčkávanie na príležitosť a rozhodnosť pri jej využití, čo aj v dnešnej dobe slobody možno považovať za jednu z dôležitých schopností pre úspech v živote. Bez tejto vlastnosti J. Draveckého by tie najzaujímavejšie kapitoly tejto knihy, tak spreď Nežnej revolúcie ako aj po nej, ostali prázdne. Po páde totalitného zriadenia pre riadiace pozície na Slovensku veľmi chýbal potrebný ľudský kapitál, ktorý by spĺňal tak charakterové ako aj profesionálne kritériá. Do dôležitých pozícií v štátnej správe sa tak dostávali ľudia, ktorým chýbalo buď jedno alebo druhé. Napriek dobrej jazykovej pripravenosti a všeobecnej inteligencii možno do tej druhej skupiny zaradiť aj Jozefa Draveckého, ktorý v roku 1992 nastúpil do diplomatických služieb rodiačeho sa Slovenska. Príbeh J. Draveckého je tak istým spôsobom aj príbehom učiaceho sa mladého štátu, keď vďaka zodpovednému prístupu a citu pre detail dokázal J. Dravecký napokon obstáť nielen vo svojej prvej diplomatickej misii v Bulharsku, ale aj pri zakladaní nového slovenského zastupiteľstva v Lotyšsku a naostatok i v komplexnom prostredí Svätej stolice. Príbeh J. Draveckého nám tak nepriamo pripomína, že Slovensko je mladý štát a bude rásť len tak rýchlo, ako rýchlo budú rásť jeho osobnosti.

Naším želaním teda je, aby tento text poslúžil čitateľovi nielen na lepšie spoznanie životného príbehu Jozefa Draveckého ako niekdajšieho veľvyslanca SR pri Svätej stolici, ale aj ako inšpirácia pre lepšie pochopenie súčasného stavu našej krajiny a jej zveladenie.

M.L.

Úvod

Prežil som už viac ako dve tretiny storočia, vyše 72 rokov. S manželkou Máriou sme v roku 2019 oslávili 45 rokov nášho spoločného života. Vychovali sme päť detí, máme štrnásť vnúčat. Už sedem rokov som dôchodca a myslím, že by som sa mal podeliť o niektoré príbehy a udalosti, ktoré som vnímal ako dieťa, študent, matematik, otec rodiny, vysokoškolský učiteľ, ale najmä ako diplomat a veľvyslanec Slovenskej republiky. Väčšina z nich dokresľuje niektoré etapy spoločenského a zahraničnopolitického vývoja Slovenska a hoci dnes ich vidíme z celkom inej perspektívy, zdá sa mi užitočné sa k nim vrátiť a pripomenúť si, ako sa javili vo svojom čase.

Pohľad späť ukazuje, že som zásadne zmenil profesiu. Bol som skoro dvadsať rokov matematik a potom dve desaťročia diplomat. Tento prechod akoby nebol náhodný a dôležité udalosti v mojom živote k nemu istým spôsobom smerovali a pripravovali ma naň už od detstva bez toho, aby vtedy na to niekto pomyslel. Veď v štyridsiatych a päťdesiatych rokoch by nikto v mojom okolí nepovedal, že niekedy budem v politike alebo v diplomacii. Na štát som sa v mladosti nepozeral ako na niečo, čo ľuďom pomáha. Štátna moc predsa vyhánala kňazov a rehoľné sestry, v škole sa učilo aj to, s čím rodičia nesúhlasili. Nikdy som sa necítil byť súčasťou moci, identifikoval som sa s rodinou, v ktorej som vyrastal, a s katolíckou cirkvou, ktorá bola nezakryto vytláčaná z verejnej sféry do súkromia, mocou nanajvýš trpená a, pri pohľade zblízka, trpiaca.

Už v útľom veku som sa naučil po anglicky. Učil ma otec, ktorý za prvej Československej republiky študoval v zahraničí a myslel si, že napriek spoločenskej situácii nám anglický jazyk môže byť v živote užitočný. Moje budúce matematické a diplomatické pôsobenie bolo

formované aj vedením k presnosti a racionálnosti v našej rodine. Čo sa u nás povedalo, to platilo, a keď som niečo považoval za nejasné, tak som sa mohol opýtať a dostať vysvetlenie. Veľmi dôležitou formáciou bolo nakoniec aj jasné a presvedčivé kresťanské prostredie rodiny. Diplomát predsa musí byť osobnosť, schopný rozlišovať a zaujímať postoje a v istom zmysle aj prekonať objektívnosť matematiky. V matematike nezáleží na tom, kto vetu vyslovil, ale či ju dokázal; v diplomacii je však dôležité to, kto danú vec povedal. Náboženský postoj je v istom zmysle syntézou a projekciou týchto dvoch do nekonečna – čo povedal Boh, je skutočne pravda – a teda pripravuje na pochopenie oboch ľudských snažení.

Život našej rodiny prinášal aj poznanie, že za vieru treba niečo obetovať. Mal som desať rokov, keď otec stratil zamestnanie. Bol profesorom na strednej škole, keď ho naraz z práce prepustili. Možno za tým boli viaceré dôvody, ale zásadne som to vnímal tak, že stratil zamestnanie pre vieru. Vtedy platilo, že učiteľ do kostola chodiť nemôže. Bral som to ako niečo dané a ako som sa včleňoval do študijného, pracovného a vlastného rodinného života, nachádzal som si praktické postoje k týmto okolnostiam totality, ktoré ma neprestajne formovali.

Počas študentských rokov som bol dobrý žiak. Po prvých dvoch ročníkoch strednej školy som uvažoval, či začnem študovať jazyky alebo matematiku. Nakoniec som sa rozhodol pre matematiku, lebo jazyky som vnímal skôr ako prostriedok k niečomu ďalšiemu. Od tretieho ročníka gymnaziálnych štúdií som študoval na Strednej všeobecno-vzdelávacej škole na Novohradskej ulici v Bratislave, dnešnom Gymnázii Jura Hronca, a nie v Spišskej Novej Vsi. To sa ukázalo ako veľmi dobré rozhodnutie, lebo v hlavnom meste bolo ovzdušie slobodnejšie než na malomeste.

Na vysokej škole ma zastihol rok 1968, ktorý som silno prežíval. Zhruba v tom čase som sa dostal aj do kontaktu s niektorými ľuďmi, ktorých dnes považujeme za piliere vtedajšej tajnej cirkvi. V tajnej cirkvi som sa začal aj osobne angažovať. Malo to príchut dobrodružstva a rizika, ale hlavne to dalo novú dimenziu tomu, do čoho som sa cítil patriť. Počas normalizácie ma kvôli podozreniu zo stykov s tajnou cirkvou dvakrát vypočúvali na ŠtB.

Úvod

Po skončení štúdia na vysokej škole som zostal na fakulte a robil si ašpirantúru. Za rigoróznou prácou o merateľnosti funkcií dvoch premenných som dostal akademický titul RNDr. a tú istú tému som ďalej rozvíjal pri písaní kandidátskej práce, ktorej obhajobou som dosiahol vedeckú hodnosť CSc.

Medzitým som sa v júli 1974 oženil s Máriou a narodili sa nám deti. Peter po dlhom očakávaní v novembri 1978, Marek v marci 1982, Lucia v novembri 1983, Pavol v júli 1985 a Marta, tak trochu ako prekvapenie, v novembri 1990.

Rozhodujúci vplyv na moje ďalšie smerovanie k diplomácii mal trojmesačný študijný pobyt od novembra 1982 do februára 1983 na University of Poona v Indii, kam som sa dostal v rámci kultúrnej výmeny medzi Československom a Indiou. Kontakt s inou civilizáciou ma fascinoval. Zamýšľal som sa, prečo máme také odlišné životy v porovnaní s ľuďmi, ktorí žili tam. Hľadanie toho, čo je rovnaké a čo nie, čo nemusí byť rovnaké a napriek tomu funguje, to bol úchvatný intelektuálny zážitok. Po návrate z Indie som sa prihlásil do podniku zahraničného obchodu Polytechna ako kandidát na prácu v rozvojových krajinách.

Situácia však nevyzerala ideálne. Na Silvestra 1984 sme sa s manželkou zamýšľali nad rokom, ktorý príde, a s prácou v zahraničí to vyzeralo neriešiteľne. V máji som mal ísť do Alžírsku, v júli sa nám malo narodiť štvrté dieťa a do októbra sme mali čakať na väčší byt. Všetko sa našťastie usporiadalo celkom inak. V júli sa skutočne narodilo štvrté dieťa, ale byt sa nám podarilo vymeniť už v apríli a nešiel som v máji do Alžírsku, lež v septembri do Tuniska. Manželka so štyrmi deťmi prišla za mnou začiatkom roka 1986. Učil som po francúzsky matematiku na Ecole Nationale d'Ingénieurs de Gabès, v meste Gabès, ktoré malo byť centrom rozvoja zaostalého tuniského juhu. V Tunisku sme si prvýkrát ako rodina vyskúšali život v cudzom svete. Uvedomenie si, že nás to vzájomne spojilo, o niekoľko rokov zavázilo pri rozhodovaní, či odísť na diplomatickú misiu.

Motivovaný fascináciou cudzou krajinou, financiami i snahou urobiť niečo dobré pre rozvojový svet som sa pobyt v Severnej Afrike snažil

predĺžiť. Raz som sa však na svätej omši stretol s Američanom, ktorý mal záujem prísť na Slovensko. Ten potom urobil chybu, keď ma do žiadosti o československé vízum uviedol ako známou osobu. Akýkoľvek kontakt s ľuďmi zo Západu sme museli hlásiť, čo som neurobil. Z tohto dôvodu mi kontrakt nepredĺžili, ale ukázalo sa, že aj to bolo Božie riadenie. Vďaka skoršiemu návratu v roku 1987 som nezmeškal Nežnú revolúciu.

Pri zmenách v roku 1989 sme teda bývali v Bratislave, učil som na Katedre matematickej analýzy Matematicko-fyzikálnej fakulty Univerzity Komenského. Bolo to dejinné obdobie, keď ľudia, ktorí boli uchránení pred deformáciou myslenia, začali byť potrební do politických, aj diplomatických funkcií. Mnohí totiž ani nie vlastnou vinou, ale vinou prostredia, v ktorom pracovali, stratili schopnosť normálneho, nedeformovaného myslenia. V matematike sa bez ohľadu na režim používali logické postupy, ktorými sa dalo dopracovať k pravde, čo o spoločenských vedách neplatilo. Takto sa teda začala moja krátka politická, a následne diplomatická dráha. V máji roku 1991 som bol po zložitom koalíčnom rokovaní navrhnutý na prvého námestníka ministra medzinárodných vzťahov Slovenskej republiky. Na zasadnutí vlády 18. júna 1991 som bol vymenovaný a začal som pracovať na ministerstve. V roku 1992 som odišiel do Bulharska, kde som od roku 1994 pôsobil ako vôbec prvý tamojší veľvyslanec Slovenskej republiky.

Keď v marci 1998 skončil prezident Michal Kováč vo funkcii a vláda prevzala jeho právomoci, jednou z prvých vecí bolo odvolanie veľkého počtu veľvyslancov, medzi ktorými som bol aj ja. Nasledovali dva roky práce v ústredí na Ministerstve zahraničných vecí. Boli to časy veľmi náročnej roboty, pretože ako riaditeľ odboru som bol zodpovedný za teritórium asi pätnástich krajín. V roku 2000 som ako veľvyslanec odišiel do Rigy. Otvoril som tam zastupiteľský úrad Slovenskej republiky, ktorý mal popri Lotyšsku pôsobnosť aj pre Litvu a Estónsko.

V septembri 2007 som sa stal veľvyslancom pri Svätej stolici a zároveň pri Zvrchovanom ráde maltézskych rytierov, čo bol vrchol mojej profesionálnej kariéry, posledné veľvyslanecké vyslanie a zrejme aj jedno z najzaujímavejších období, končiace 15. mája 2013.

Úvod

Spomienky, o ktoré sa chcem s vami podeliť, pokrývajú obdobie od môjho detstva po odchod do dôchodku. Snažil som sa klásť dôraz na to, čo vypovedá nielen o mojom živote, ale čo ho presahovalo a istým spôsobom môže dnes prispieť k pochopeniu atmosféry a myšlienok sprevádzajúcich dejinné udalosti, ktorých som bol súčasťou. Pozývam vás na spoločnú cestu objavovania presahov spoločenskej doby do života jednotlivca, presahov ľudského poznania v oblasti exaktnej vedy do medziludských a medzinárodných vzťahov a konečne i presahov môjho života do života druhých.

V tomto zmysle vás pozývam oboznámiť sa s mojimi pamätami a uvítam všetky podstatné doplnky či opravu nepresností, ktorým sa mi celkom určite nepodarilo vyhnúť. Skutočnosti chcú byť opísané pravdivo, ale nebránim sa podávať ich zo subjektívneho pohľadu tak, ako som ich v tej dobe videl ja. Ak v nich budú chýbať konkrétnejšie podrobnosti, môže to mať príčiny psychologické, keď do určitej miery spomienky v pamäti vybledli, alebo etické, keď nie všetko možno uverejniť, najmä ak ostatní účastníci udalostí ešte žijú.

Za spoluprácu pri vzniku tohto textu ďakujem Michalovi Magušinovi, ktorý ešte ako študent žurnalistiky nahrával moje rozprávanie a pritom kládol správne otázky, jeho súrodencom za prepis audiozáznamov, a najmä môjmu zaťovi Martinovi Lukačišinovi za trpezlivé usporiadanie jednotlivých kapitol a zapracovanie mojich opráv a doplnkov. Za kritické čítanie rukopisu ďakujem mojej sestre Márii, mojej manželke Márii a našim deťom, hlavne Markovi, Marte, Pavlovi a Petrovi. Za ďalšie pripomienky a napísanie recenzie ďakujem Františkovi Mikloškovi.

Toto dielo venujem mojej manželke Márii za jej trpezlivosť a pomoc a našim piatim deťom, Petrovi, Markovi, Lucii, Pavlovi a Marte.

J.D.

Detstvo (1947-1965)

1

Aké sú vaše vôbec najranejšie spomienky?

Moje vôbec prvé spomienky sa viažu k Prešovu. Narodil som sa v Spišskej Novej Vsi, ale prvé štyri roky môjho života sme bývali v Prešove. Otec bol stredoškolský učiteľ, učil na tamojšej obchodnej akadémii, mama bola pri nás doma. Ona po mojom narodení už vlastne nikdy nevykonávala zamestnanie. Mám jednu sestru, ktorá je o dva roky mladšia odo mňa. Spomínam si, že keď som mal asi tri roky, tak som jazdil na trojkolke po takej pavlači a moja sestra tam bola v kočíku. Na tú pavlač smerovalo okno z kuchyne, tam mama varila a mala nás pod dozorom. Z Prešova si pamätám aj to, ako nás mama vodila do kostola, kde bola socha, ako deti prichádzajú k Ježišovi a on hovorí: „Nechajte maličkých prísť ku mne.“ To sú také prvé dve spomienky, ktoré sa ale viažu k Prešovu a nie k Spišskej Novej Vsi.

Zvyšok detstva ste však prežili v Spišskej Novej Vsi?

Áno, potom sme sa vrátili do Spišskej Novej Vsi. Bývali sme v rodnom domčeku pri Hornáde spolu s mojou babkou z matkinej strany. Vtedy bol Hornád taký čistý, že v ňom žili pstruhy, rybári ich tam chytali a chodili nám ponúkať, či nechceme kúpiť. Tiež si spomínam, že oproti nám na druhý breh Hornádu občas prišli kočovní cigáni, to

bolo ešte v období, keď neboli Rómovia prinútení usadiť sa. Moja babka hovorila, že sú to valašskí cigáni, spišským nárečím *olaské cigani*. Keď prišli, bolo ich vidno cez rieku, rodičia nás varovali, že tam nemáme chodiť a gazdinky zatvárali svoje sliepky do kurínov. Ale oni ako prišli, tak odišli, nikdy som nepočul, že by niečo ukradli a pre nás deti to bolo spestrenie. To sú spomienky, ktoré mám ešte z predškolských rokov.

Spomínali ste, že váš otec bol učiteľ. Ovplynulo vás to nejak v tomto období?

Otec študoval a dokonca aj pôsobil nejaký čas v zahraničí. Takže vedel anglicky a chcel nám to dať do života. To bolo vzácne, lebo vtedy sa na angličtinu pozeralo s veľkým podozrením, i keď na stredných školách sa angličtina učila. Prvá cudzia reč v škole bola totiž ruština a dokonca mám taký dojem, že žiak sa ani nesmel učiť inú cudziu reč, až kým nebol siedmak alebo ôsmak. Môj otec učil angličtinu na strednej škole, pokým mohol. Mňa aj sestru začal hravou metódou učiť ešte v predškolskom veku. Potom sme si na základnej a strednej škole samozrejme vzali ako oficiálny druhý cudzí jazyk nemčinu, lebo anglicky sme už vedeli z domu.

Akým spôsobom vás otec k angličtine viedol?

Môj starý otec, ktorý bol od 30-tych rokov 20. storočia v Spojených štátoch, nám posielal obrázkové knihy. To veľmi napomohlo tomu, aby sme sa s angličtinou stretali už od malička. Otec mal aj veľmi zaujímavý spôsob, akým to učenie angličtiny dopĺňal. Keď sme v nedeľu prišli z kostola domov a mama dokončovala obed, otec nás dvoch posadil k sebe, mal taký anglický misálik, nevedno odkiaľ, veľmi starý, a tam, na konci liturgie nedele bolo napísaných pár bodov v sekcii *After mass, review your catechism*. Tým, že sme preberali tých zo pár viet, ktoré tam boli, sme sa prakticky učili tak angličtinu ako aj náboženstvo.

Otec vás teda vyučoval nielen angličtinu, ale aj náboženstvo?

Áno, s vyučovaním náboženstva boli problémy. Oficiálne od druhého ročníka mohli rodičia prihlásiť dieťa na vyučovanie náboženstva v škole, ktoré potom bolo po večeroch ako nepovinný predmet, ale robili sa s tým strašne ťažkosti. Riaditeľ si predvolával rodičov a presviedčal ich, nech to nerobia, lebo potom to musí nahlásiť ich zamestnávateľovi a ten ich môže prepustiť a podobné veci. Ja som kvôli takýmto reštrikciám išiel na prvé sväté prijímanie ešte prv, ako by som sa v škole učil čítať alebo písať. Bol rok 1953 a cez prázdniny sa rozšírila obava, že vyučovanie náboženstva na školách už úplne zanikne, a tak v Spišskej Novej Vsi zorganizovali prípravu na prvé sväté prijímanie počas letných prázdnin. Bola určená pre budúcich druhákov, no vďaka tomu, že som už z domu vedel čítať, prijali aj mňa. Chodili sme do „malého kostola“, oficiálne je to kostol Nepoškvrneného počatia Panny Márie, niekoľkokrát do týždňa na jednu hodinu. Pán kaplán Michal Marek nás naučil, čo bolo potrebné, a 13. septembra 1953, keď som bol ešte len necelé dva týždne školák, som mal prvé sväté prijímanie spolu s ostatnými absolventmi tohto prázdninového kurzu.

Uvedomovali ste si vtedy ako dieťa, že ten kurz vznikol z obavy, že to možno v budúcnosti nebude možné?

Áno, pochopiteľne, lebo predtým to fungovalo tak, že sa deti všetko potrebné naučili za dva roky v škole. Čo bolo potom horšie, i keď svojím spôsobom pre mňa možno veľmi formujúce, keď zakrátko na to toho kaplána zavreli. Či to bolo za to prázdninové vyučovanie náboženstva, alebo za niečo iné, neviem. Vždy sa o tom tak málo hovorilo, možno moji rodičia chceli nás deti uchrániť pred nepríjemnými vecami, ale tušil som, že to bolo niečo veľmi zlé a nespravodlivé. Podobne som tušil, že je niečo veľmi nespravodlivé, keď sa v Spišskej Novej Vsi rozšírilo, že vyhnali sestričky, ktoré pôsobili v domove pre starých a chorých.

Vy ste teda už ako malé dieťa pociťovali atmosféru istého strachu v spoločnosti?

Strachom by som to nenazval, len som cítil, že sú veci, ktoré sú zlé a sú mimo nás. Plná dôvera k rodičom, ktorú sme mali, nenechala